

ԿԸ ՄԻԱՑՆԵՄ ԻՄՆ ԱԼ

Այս տողերը ճամբար չեմ ելլեր հաղորդելու կատարուած համդիսութեամց մամրամաս-
նութիւնները Գերշ. Տ. Թորգոն Արք. Մանուկեամի քահանայակամ ձեռնադրութեամ յիսնա-
մեակի Աշումին: « Արարողակամ » եւ « կատարողակամ » կաղապարներէմ ամդին, այս
տողերում հետարրըրութեամ ժամրութիւնը կը հանգչի ամձնակամ Ակատողութիւններով
(observations) պաշտպանուած՝ վկայութիւններու վրայ, որոնց արմատները կ'երկարին
են՝ միջնեւ երուսաղեմի Ժառանգաւորաց Վարժարամի դասասեղամները:

Կուտակրօմ քահանայութեամ՝ յիսում տարիներ: Աւելի տպաւորիչ է ըսել « կէս
դար »: Աստուծոյ, հայ եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի ժառայութեամ ամդաստամին իրեւն
մշակմ ու մատակարարը քազմազամ կարիքներու, այս ալ մեզի պէս ժողովուրդի մը պատ-
մութեամ ընդմէջն, յիսում տարիները պատկանելի ժամանակամիջոց մըն է, որում ըթկե-
րակցած է Սրբազան Հայրը իւրայատոկ խառնութեամց ու տրամադրուածութեամբ (hymour):

ԱՅ գիտեր, իմշպէս բոլորս, որ ժառայութեամ կերպներացը, այս ալ յիսում տարի-
ներու երկայնքին ասեղնազորնեւած, չէր կրմար ամտարբեր մաս ժամանակի խաղերում եւ
դէպքերու ցցումներում: Բայց վերջին գումարը՝ գոհուանկութիւնն է, խաղաղութիւնը՝
կատարուած իրազորդումներում: Ճակատագիրը՝ ղեկավարի արոռներու վրայ մստողներում:

Ազգայի յիսնամեակին, իմծի յատուկ զգացումներով չիսցեցի կապերս եւ չդադրեցայ
հետեւելէ առհասարակ իմ դասրմկերներուս (զանազան դիրքերու վրայ), եւ հոս, Ամե-
րիկայի մէջ՝ Թորգոն Սրբազանի աշխատանքներում եւ անոնց յայտնաբերած ամդրադար-
նումներում:

Հեռուէն ու մոտէն, իմ ամձնակամ Ակատողութիւններս՝ Սրբազան Հօր գործօմ կեամ-
քին, կը մատանշէն չորս յատկամիշեր, հետեւել կարգով.

ա. Հաւատարմութիւն: Անզիւրէն լեզուին մէջ faithfulness եւ loyalty երկու
բառերում դէմ մեմբ ունինք հաւատարմութիւն բարը միայն: Այդ երկու բառերը, թէեւ
խորքով կ'արտայայտնեն նոյն զգացումը, սակայ անոնց զործածութեամ դաշնն ու առար-
կամները տարբեր են իրարմէ: Առաջինը կ'ակնարկէ ընտանեկամ կեամի Ակատմամբ ուղիղ
վերաբերում ունենալ. Մինչ երկրորդը՝ հայենինի, վերին իշխանութեամ ու գերազոյն
սկզբունքներու Ակատմամբ աներեր նուիրում տածէլ: Վերը՝ հաւատարմութիւն բառը կը
զործածենք երկրորդ առումով – loyalty:

Մտերմիկ խօսակցութեամէն միջնեւ պաշտօնակամ բեմերէն՝ ամէն բառ ու մտածում
արտասանուեցամ հաւատարմութեամ շիզով: Եր գործումներիւնն ալ նոյն ճամբով:
Առնուելիք ուեւ որոշում պայմանաւորուեցաւ հաւատարմութեամբ: Տեսակ մը չափամիշը՝
իր ասպարեզին: Մայր Աքոռ Ս. Էջմիածնի ու անոր եկեղենակութեամ Ակատմամբ իր
կեցուածքը պահեց իր ամենադիմ դիմացինը: Տեսած են զիմքը խոռվայոյզ, երբեմն ալ
ամայարիք, երբ հրահանցի մը հնազանդելու հարկին ներքեւն է: Բայց չէ շեղած հաւա-
տարմբեամ ակուն: Անիքները պակաս չեմ եղած. ես ծամօր եմ այդ առիթներում: Հայ
եկեղեցւոյ միութեամ հարց: Հաւատացած եմ որ իր սիրտն ու խոնմուանքը ամբաժամ են
միութեամէն. սակայ տագմապեցաւ միշտ կառչած մնալով՝ հայ եկեղեցւոյ դարաւոր կարգ
ու սարքին: 1950–1960 տասնամեակին երուսաղէմի տագմապներում՝ իրեն ալ բաժին իմկած
գումաւոր մուլաստացումներում հակառակ, քամի մը տարիներ առաջ Պատրիարք-Ամեւեամ
լարուածութեամ առիթով, մեղադրանքի ժխորի մը մէջն, Սրբազան Հայրը Օախմներեց
ամսալ իր միաբանի կամչին ու երուսաղէմի մէջ՝ կանգնի Սրբազան Պատրիարքի կողքին:

բ. Համբերութիւն: Երաւ է որ ընկերային յարաբերութիւններու բելադրութիւնն է
համբերատար ըլլալ, իմբազապում զործադրել: Անոր բարերար արդիներները կենսունակ
համբերատար ըլլալ, իմբազապում զործադրել: Անոր բարերար արդիներները կենսունակ
կը պահեմ ամհատակամ ու կազմակերպակամ իրարամէջ կենցաղավարութիւնը: Այսքանը լաւ:
Բայց ի՞նչ է ամունք այս համբերութեամ որ նշումի տակ կը լու՝ առանց պոռքալու,
կը կարմիք՝ առանց պատասխամ տալու: Տեղեակ եմ յարգազամց արտայայտութիւններու՝
ամհատերէ, ժողովակամ նիստերէ, եւայլն: Աւելցուցեք, ծուխերէն եկած զանգատները
այնուեղ կատարուած տգեն ու օրիմազանցակամ արարքներու մասին. . . Պէտք է խոսնվա-
պահովելու քանիզին յաջողութիւններ բեմակամ մակարդակի վրայ եւ այլապէս:

գ.Ժամանակիմ հետ քայլ պահել: Հաւատարմութեամ ու համբերատարութեամ սեղմիրաներում մէջ կոճկուած դեկավար մը՝ դժուար քէ ուզէ ականչ եւ ուշ դնել ժամանակի փոփոխութիւններու բելադրամքներում: Սրբազն Հայրը, ի պատիւ իրեն, բոլլ չտուալ որ այդ սեղմիրաները զիմքը կուրացնեմ՝ իրեն դիմաւորող « լոյսերում » դէմ, այլ ցուցաբերեց ամոնց բացուելու ողջմութիւնը, առանց օրինազանց ըլլալու: Օրինակ մը միայն: Մօտիկ ամցնող տարիներում ամերիկահայ Եկեղեցւոյ հոգեւորակամ խումբին մէջ զոյառնող նորութիւնը ոմամբ խարամնեցիմ իբրև ամբողութելի շեղում՝ հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետակամ կարգերէն: Ուրիշներ ցուցաբերեցին աւելի բարեացակամ Վերաբերմունքը: Բնականարար Սրբազն Հայրը չստեղծեց այս կացութիւնը, բայց բաջութիւնը եւ ողջմութիւնը ունեցաւ չանուենելու կացութեամ լրջութիւնը « ժամանակ »իմ լոյսին տակ: Ամեկանի երեսոյիմ ստացած դրակամ լուծումը շատ բան կը պարտի Առաջնորդ Սրբազն Հօր կողմէ հարցը ներկայացնելու կերպիմ՝ առ Վեհափառ Հայրապետմ, որումն է վերին հեղինակութիւնը եւ վերջին որոշումը:

դ.Համբարայիմ յարաբերութիւններ: Ամոնցմ ստացուելիք բարիքներում զիտակցութեամբ, Սրբազն Հայրը, մասմաւորաբար Արեւելեամ Թեմիմ զեկավարութիւնը ստանձնելէն ասդիմ, առաւելազոյմ չափով օգտագործեց համբարայիմ յարաբերութիւններու կախարդամքը որ լայմ բացաւ փոխադարձ ծանօթութիւններու՝ մինչեւ այդ հազիւ բացուած դրսերը, աստիճանաբար հարթելով պատուարմները կղզիացումներու եւ վանելով մշուշը ամտեղեակութեամ հայ Եկեղեցւոյ ու հայ ժողովուրդի վերաբերմամբ: Սրբազն Հայրը ժամանակիմ հետ բայլ բռնելու փութազմութեամբ, աստիճանաբար տարալ հայ Եկեղեցիմ ու հայ ժողովուրդը Միացնալ նահանգներու բազմազգ ժողովուրդներու ծանօթութեամ, փոխադարձ յարաբերութիւններու ճամբով: Միջեկեղեցակամ համազումարներ, Ուաշինգտոնի կեդրուակամ կառավարութեամ, Առյօնսկ Սպիտակ Տամ հետ մշակուած յարաբերութիւններ, սիրալիր կապեր՝ նիւ Եորի հզօր քաղաքապետարանիմ հետ, մերձեցմամ միջոցառումներ՝ իրեայ համայնչին ու անոր ղեկավարներում հետ, այցելութիւններ, հիւրեր, հիւրընկալութիւններ, մեծապէս նպաստեցիմ որ հայմ ու իր հայրենինք եւ Եկեղեցիմ, գետեղուիմ աշխարհի քարտէսիմ վրայ, իրենց հարցերով, քաղաքակրօնակամ ակնկալութիւններով, մշակոյրով ու պատմութեամբ: Երկրաշարժը երբ հարուածեց, քաղաքակիրը աշխարհը գիտէր քէ ո՞վ է հայր եւ ո՞ր անոր բնավայրը՝ հայրենիքը:

Տամբազիմ, հոգեմաշ, բայց նոյնրամ երախտաշատ այս դաստիարակչակամ արշաւը, շատ բան կը պարտի Սրբազն Հօր: Իմ կարճառու վերլուծումը սա քանի մը յատկանիշներուա, բաւարար է բնութագրելու կերպարը Թորգոն Սրբազնիմ, որ մեզի կը ներկայանայ այսօր, յիսու տարիներու բահանայակամ վաստակիմ պակովը:

Տարեդարձներու յիշատակումը բնականաբար նամաշումմ է անցեալիմ կատարուածներու եւ եղածներու: Մա՛ մաս կը կազմէ մեր ընկերայիմ աւանդութիւններու, Ֆոլքլորիմ: Արժան եւ իրաւ: Բայց ես կը մտածեմ որ այդ տարեդարձները պէտք չէ փակուիմ անցեալի յուշերու մէջ, այլ ըլլամ առիթներ նայելու նաեւ ապագայիմ, ամդրադառնալու նոր գալիքներու եւ նոր ըլլալիքներու: Ֆիսուն տարիները եկամ ու անցան: Ի՞ո՞չ պիտի ըլլան զալիք տարիները որոնք Սրբազն Հօրը պիտի ըլլամ տակաւիմ: Նոր գործութեաւթիւններ, նոր պահանջներ, նոր ըլլալիքներ, երե կ'ուզէք՝ նոր հարցեր, պիտի լցնեն այդ գալիք տարիները եւ սպասեմ լուծումի: Թեմակամ պակաս մնացած գործեր կը նային անոր աշքերում - միութեամ հարց, հոգեւորակամներու պակաս, կրօնահայկակամ դաստիարակութեամ նոր շամքեր, այս բոլորիմ վրայ աւելցուցէք՝ երկրաշարժն ու Արցախը:

Սրբազն Հայր, ձեր ծառայութեամ ճամբում այս կարեւոր համբուլամին, երբ հօտը կ'ընծայաբերէ իր զահանտամքը իր հոգիւիմ, կ'օգտուիմ առիթէն եւ անոնց կը միացնեմ նաեւ իմմ ալ՝ եղբայրակամ զգացումներով:

Գրիգոր Ռոկանեամ